

TURIZM FAOLIYATIDA ARXITEKTURANING AHAMIYATI

Sobirova Dilnavoz Ravshanbek qizi

Toshkent arxitektura-qurilish universiteti magistranti

E-mail: sobirovadilnavoz1995@gmail.com

Umarkulova Shaxodat Mashrab qizi

Toshkent arxitektura-qurilish universiteti magistranti

E-mail: shaxodatumarkulova@mail.ru

Annotatsiya: Ushbu maqola madaniy turizmning zamonaviy ahamiyatiga alohida e'tibor qaratgan holda turizm sohasidagi arxitekturaning ajralmas rolini o'rganadi. Shuningdek binolarning asosiy xususiyatlarini va ularning turizm sanoatidagi chuqur ta'siri, ichki va tashqi turizmdan kelib chiqadigan turli xil iqtisodiy afzalliklar ko'rib chiqilib, ularning mamlakat iqtisodiy farovonligiga qo'shgan katta hissasi haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: madaniy turizm, firmitas, utilitas, venustas, Vitruvius, estetik zavq.

Аннотация: В данной статье рассматривается важная роль архитектуры в сфере туризма, особое внимание уделяется современной значимости культурного туризма. Статья исследует основные характеристики зданий и их глубокое влияние на туристическую индустрию. Кроме того, в статье анализируются разнообразные экономические преимущества, связанные как с внутренним, так и с международным туризмом, подчеркивая их существенный вклад в экономическое благополучие страны.

Ключевые слова: культурный туризм, фирмитас, утилитас, венустас, Витрувий, эстетическое удовольствие

Annotation: This article explores the integral role of architecture in the realm of tourism, with a specific focus on the contemporary significance of cultural tourism. It delves into the essential characteristics of buildings and their profound impact within the tourism industry. Additionally, the article examines the diverse economic advantages that accrue from both domestic and foreign tourism, underscoring their substantial contribution to a country's economic well-being.

Key words: cultural tourism, firmitas, utilitas, venustas, Vitruvius, aesthetic pleasure

Kirish: O'zbekistonda arxitekturaning turizm uchun ahamiyati katta, chunki mamlakat sayyohlar uchun katta qiziqish uyg'otadigan boy me'moriy merosga ega.

O'zbekiston o'zining boy tarixi va madaniy merosini aks ettiruvchi ajoyib va yaxshi saqlangan tarixiy binolari va yodgorliklari bilan mashhur. Samarqand, Buxoro va Xiva kabi shaharlar o'zining yaxshi saqlanib qolgan o'rta asr me'morchiligi, jumladan, madrasa, maqbara va masjidleri bilan mashhur. Ushbu tarixiy maskanlar mamlakatning boy tarixi va merosi bilan tanishish imkoniyatini beradi, butun dunyodan tarix va madaniyat ixlosmandlarini jalb qiladi. Bugungi kunda turizm iqtisodiyotning eng yirik yuqori daromad keltiradigan va eng dinamik tarmoqlaridan biridir, shuning uchun ko'p yillar davomida turizm mahalliy iqtisodiyotni rag'batlantiradigan, mamlakat aholisining turmush darajasi va sifati va turmush darajasiga ta'sir qiluvchi tarmoq sifatida qaralib kelmoqda. Dunyoning turli burchaklaridagi xalqlarga nisbatan sayyohlarning tabiiy qiziqishlari eng kuchli sayyohlik motivlaridan birini tashkil qiladi. Madaniy va ma'rifiy maqsadlarga ega bo'lgan turizm soni ortib bormoqda. Jamiyatni rivojlantirishda madaniyatni yangi tushunish va dunyoda madaniy xilma-xillikni saqlab qolish zarurligini anglash madaniy turizmni mintaqaviy rivojlanish manbai sifatida, shuningdek, ijtimoiy va madaniy sohaga, ekologiya, tashqi iqtisodiy faoliyat va xalqaro munosabatlarga ta'sirini kengaytiradi. Buning sababi shundaki, zamonaviy dunyoda turizm asosan iqtisodiy hodisadan ijtimoiy va madaniy tartib fenomeniga aylanadi.

Qo'llanilgan materiallar va uslublar. Maqolada statistik, qiyosiy, internet materiallari va mavjud loyihalarni tahlil qilish, kuzatish, qiyosiy tahlil qilish va umumlashtirish kabi usullardan foydalanilgan.

Tahlil va natijalar: Arxitektura turizm sohasining ajralmas bir bo'lagidir. Chunki u borar joyning umumiy jozibadorligiga hissa ulkan qo'shadi va turistlarni jalb qilishda asosiy omillardan biri hisoblanadi va biror bir hududning tarixi, an'analari va qadriyatlarini aks ettiradi. Turistlar o'ziga xos arxitektura uslublari yoki tarixiy ahamiyatga ega bo'lgan joylarga tashrif buyurishganda, ular o'sha joyning madaniy hayotini arxitekturaviy inshootlarda mujassamlashganligini his qilishadi. Shuningdek, arxitektura mahalliy madaniyatning aniq ifodasiga aylanadi va sayyohlar sayohat tajribasining bir qismi sifatida buni boshdan kechirishga va qadrlashga intilishadi. Sayohatchilarni umumiy muhit, mahalliy xalq, oshxona, madaniy xilma-xillik va arxitektura landshafti qiziqtiradi. Bu elementlarning barchasi noyob va hayratlanarli sayohat tajribasini yaratish uchun birlashadi. Ma'lumki binolar me'moriy sifatlarga ko'ra baholanadi. Rim arxitektori va nazariyotchisi Vitruviusning fikriga ko'ra, arxitekturaviy binolar quyidagi 3 ta jihati bilan baholanadi.

1) Firmitas- mustahkamlik. Binoning strukturaviy va texnik jihatlarini o'z ichiga oladi.

2) Utilitas-foydalilik. Binoning funksional va ijtimoiy ko'rsatkichlarini o'z ichiga oladi.

3) Venustas- zavqlilik. Estetik zavq bag`lash va inson ruhiyatini oshirishni o`z ochiga oladi.

Arxitektura turizmi madaniy turizm sifatida ham tanilgan, arxitektura va tarixiy diqqatga sazovor joylar, inshootlar va ob'ektlarni ziyorat qilish va o'rganishga qaratilgan turizm turi. Bu qurilgan atrof-muhit, dizayn va ushbu tuzilmalar ichiga kiritilgan hikoyalarni qadrlash uchun muhim arxitektura, tarixiy yoki madaniy ahamiyatga ega bo'lgan yo'nalishlarni izlayotgan sayohatchilarni o'z ichiga oladi. Madaniy turizm –bu sayyohlik faoliyatining bir turi bo'lib, unda sayyohning asosiy motivatsiyasi sayyohlik joyidagi moddiy va nomoddiy madaniy diqqatga sazovor joylarni, mahsulotlarni o'rganish, kashf etish, tajriba va iste'mol qilishdir. Ushbu attraksionlar, mahsulotlar jamiyatning o'ziga xos moddiy, intellektual, ma'naviy va hissiy xususiyatlari to'plamiga tegishli bo'lib, ular san'at va arxitektura, tarixiy va madaniy meros, milliy taomlar merosi, adabiyot, musiqa, ijodiy sohalar va tirik madaniyatlarni o'z turmush tarzi, qiymati bilan qamrab oladi. Madaniyat va turizm doimo uzviy bog'liq bo'lib kelgan. Madaniy diqqatga sazovor joylar va tadbirlar sayohat uchun muhim turtki bo'lib xizmat qiladi va sayohatning o'zi madaniyatni rivojlantiradi

O'zbekistonda turizmni rivojlantirish yo'lidagi eng muhim qadamlardan biri sayyohlik obyektlarini loyihalash va ularni jahon andozalari darajasiga yetkazishdir. Shu maqsadda turistik obyektlarni loyihalashda:

-O'zbekiston turizm industriyasida turistik yo'nalishlarning rolini oshirish; tabiiy landshaftning xususiyatlarini hisobga olgan holda, individual yoki buyurtma asosida zamonaviy materiallar va inshootlardan foydalangan holda zamonaviy me'moriy shakldagi binolar qurish.

-tarixiy-madaniy merosga ega shahar va tumanlarda turistik diqqatga sazovor joylarni va ularga bo'lgan talabni kengaytirish; tarixiy yoki etnografik ahamiyatga ega bo'lgan turistik ob'ektlar uchun eski, moslashtirilgan binolar; yangi an'anaviy materiallar va inshootlarni saqlab qolgan holda mintaqaviy me'morchilikning shakl va usullarini to'liq takrorlaydigan binolar.

- turistik hududning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni o'rganish;
- O'zbekistonda turistik diqqatga sazovor joylarni rivojlantirish holatini tahlil qilish va mavjud turistik obyektlar samaradorligini oshirish;

- turistik obyektни loyihalashda zamonaviy arxitektura va interyer dizayn yechimlarini ishlab chiqishga alohida e'tibor qaratish.

Turistik ob'ektlar binolarining tabiiy muhit bilan o'zaro ta'siri eng qimmatli tabiatning saqlanishini ta'minlaydigan landshaftlar, yaxlit me'moriy-makon kompozitsiyalarini yaratish va turizmning turli shakllarini tashkil etish uchun maqbul sharoitlarni yaratadi. Turistik mehmonxonalarning arxitektura-rejalashtirish tuzilishiga ularning shaharlarda, qishloq dam olish va turistik zonalarda hamda ixtisoslashtirilgan sport-sog'lomlashtirish zonalarda joylashishi ta'sir qiladi.

Xulosa va takliflar. Turizm arxitekturaning ahamiyati juda katta o'ringa ega va uni quyidagi xulosa va takliflar bilan umumlashtirish mumkin:

Xulosalar:

- Arxitektura yodgorliklari, tarixiy joylar va o'ziga xos binolar sayyohlar uchun katta qiziqish uyg'otadi. Ushbu inshootlarning vizual jozibasi va madaniy ahamiyati ularni jozibali joylarga aylantiradi.

- Turizm sohasida arxitektura muhim ro'l o'ynaydi va rivojlanishning asosiy tendensiyalarini belgilab beradi.

- Arxitektura merosini saqlash juda muhim, chunki u nafaqat joyning xarakterini saqlab qoladi, balki uning turizm uchun jozibadorligini ham saqlaydi.

- Turizm, xoh ichki, xoh tashqi tarzda bo'lsin, mamlakat uchun sezilarli iqtisodiy foyda keltiradi. Bu yangi ish o'rinlari yaratish, daromad olish va infratuzilmani rivojlantirishga olib keladi. Turizm sohasi rivojlangan davlatlarda turizm sanoati iqtisodiy o'sishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi.

Takliflar:

- tegishli davlat tashkilotlari va mahalliy hokimiyat organlari me'moriy merosni saqlash va tiklashga ustuvor ahamiyat berishlari kerak. Bu tarixiy binolar va joylarni himoya qilish, ularning uzoq muddatli barqarorligini ta'minlash siyosatini amalga oshirishni o'z ichiga oladi.

- Madaniy va tarixiy inshootlarni salqashga xizmat qiladigan arxitektura innovatsiyasini rag'batlantirish. Yangi inshootlar zamonaviy turizm ehtiyojlarini qondirish bilan birga umumiy me'moriy landshaftni yaxshilashi kerak.

- Sifatli ta'lim: Samarali marketing va ta'lim dasturlari orqali me'moriy diqqatga sazovor joylar va meros ob'ektlarini targ'ib qilish. Bu nafaqat sayyohlarni jalb qiladi, balki arxitektura ahamiyatini chuqurroq tushunishga ham yordam beradi.

- Turizmni rivojlantirishda barqaror arxitektura amaliyotlarini qo'llash. Barqaror dizayn va qurilish usullari atrof-muhitga ta'sirni kamaytirishi va turistik infratuzilmaning uzoq umr ko'rishini yaxshilashi mumkin.

- Arxitektura yechimlari barcha manfaatdor tomonlarning ehtiyojlari va istaklariga mos kelishini ta'minlash uchun arxitektorlar, turizm sanoati va mahalliy hamjamiyat o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish.

- Diversifikatsiya: arxitektura tajribalarini diversifikatsiya qilishni rag'batlantirish. Tarixiy joylar muhim bo'lsa-da, zamonaviy arxitektura ham sayyohlik salohiyatini oshirishga xizmat qilishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, arxitektura va turizm o'rtasidagi o'zaro ta'sir dinamik va o'zaro manfaatli munosabatlardir. Innovatsion yechimlar, madaniy inshootlarni saqlashga e'tibor va hukumat tomonidan ushbu sohaga oid oqilona qarorlar chiqarish turizm sektorini yaxshilashi va turizm faoliyati bilan shug'ullanadigan hududlarning iqtisodiy va madaniy farovonligiga hissa qo'shishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Дурович А. Маркетинговые исследования в туризме: Учеб. пособ. - СПб.: Питер, 2008.
2. Introduction to Management Hospitality. Clayron W.Barrows and anothers. USA, 2012.
3. Kamilova F., Ro'ziev S. Turizm marketingi. O'quv qo'llanma. – T.: TDIU, 2007
4. Tuxliev I., Qudratov G'., Pardaev M. Turizmni rejalashtirish. Darslik. – T.: Iqtisod-moliya, 2010.
5. Isamuhamedova, D.U., M.K. Mirzayev “Zamonaviy shaharsozlik nazariyasi”. O'quv qo'llanma. Toshkent-2015 y
6. . Isamuhamedova D.U. —Shaharsozlik asoslari o'quv qo'llanma. T, 2000
7. Ahlfeld, G. & Mastro, A. 2012, 'Valuing Iconic Design: Frank Lloyd Wright Architecture in Oak Park, Illinois', Housing Studies, vol. 27, no. 8, pp. 1079-1099.
8. Borden, I. 2011, 'Thinking about architecture', The Public Value of Humanities, pp. 142-154.
9. Dr Moira Scerri.The value of architecture to tourism. Conference paper.2016.pp.12-16.